

ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา ที่มีต่อการคิดวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัย

The Effects Of Providing Of Social Study And Outdoor Learning Activities Based On Project Approach On Critical Thinking Of Young Children

อังศุมาลิน ติดตระกุลชัย และ อรพรรณ บุตรกตัญญู

Aungsumalin Tidtragulchai and Oraphan Butkatunyoo

สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Early Childhood Education, Faculty of Education, Kasetsart University

*Corresponding Author, E-mail:Aungsumalin.ti@ku.th, โทร. 092-9854611

วันที่ส่งบทความ 18 เมษายน 2562 วันที่แก้ไขครั้งสุดท้าย 27 พฤษภาคม 2562

วันที่ตอบรับบทความ 28 พฤษภาคม 2562 วันที่เผยแพร่ออนไลน์ 1 กรกฎาคม 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความคิดวิจารณ์ญาณของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 3-4 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหลักหก (ศูนย์โรงเรียนวัดนางว) จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 1) แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา รายสัปดาห์ ทั้งหมด 8 แผน ประกอบด้วย 2 โครงการ ได้แก่ โครงการสวนอ้อยและโครงการสวนกล้วย 2) แบบประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กปฐมวัย 2 สถานการณ์ จำนวน 10 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ญาณหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทั้งโดยรวมและรายด้าน จากการบันทึกการประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ญาณ ดีขึ้นทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ เด็กบอกรายละเอียดของสภาพอากาศและลักษณะดินที่เหมาะสมกับการทำสวนอ้อย สวนกล้วย 2) ด้านการจำ เด็กเล่าประวัติความเป็นมาของการทำสวนอ้อย สวนกล้วย 3) ด้านการจำแนก เด็กจำแนกส่วนประกอบของต้นกล้วยกับต้นอ้อย และชี้ภาพส่วนประกอบได้ 4) ด้านการเชื่อมโยง เด็กบอกถึงการนำส่วนประกอบของต้นกล้วย ต้นอ้อยไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สร้างรายได้ 5) ด้านการสรุปอ้างอิง เด็กบอกถึงการนำส่วนประกอบของต้นอ้อย ต้นกล้วย ไปสร้างผลงานศิลปะได้

คำสำคัญ : การจัดประสบการณ์แบบโครงการ การเรียนรู้นอกห้องเรียน สังคมศึกษา การคิดวิจารณ์ญาณ เด็กปฐมวัย

Abstract

The main objective of this study was to compare critical thinking of young children before and after providing of social study and outdoor learning activities based on project approach.

The population of this study consisted of 21 boy and girl preschool children ranging in age from 3 – 4 years old and studying in kindergarten level 1 in the second semester year of 2018 from Lak Hok Subdistrict Municipality, Child Development Center. The instruments in this study included 1) the 8 lesson plans of social study and outdoor learning activities based on project approach for 2 projects: Cane and Banana 2) the assessment form of young children's critical thinking for 10 items in 2 situations. The obtained data was analyzed by mean, standard deviation and content analysis.

The results showed that children who participated in social study and outdoor learning activities based on project approach had post-test scores of critical thinking higher than before both overall aspects and in each aspect. Children could develop in 5 aspects included 1) Recognition: children could recognize climate details and appropriate soil for planting canes and bananas. 2) Remember: children could remember the history of cane field and banana field. 3) Classification: children could classify and point the components of canes and bananas. 4) Connection: children could connect components of canes and bananas for changing into products. 5) Inferring: children could tell the components of canes and bananas for doing art works.

Keywords: Project Approach, Outdoor Learning Activities, Social Study, Critical Thinking, Young Children

บทนำ

การคิดเป็นกระบวนการหนึ่งที่เกิดขึ้นในสมองของบุคคลโดยอาศัยข้อมูลจากประสบการณ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาทางประสาทสัมผัสจนเกิดการรู้สึก การรับรู้และระบบความจำ การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งที่จะทำให้เด็กกลายเป็นบุคคลแห่งความคิด (Sieget, 2003 as cited in Boe & Hognestad, 2010) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ตั้งแต่ระดับปฐมวัย โดยการฝึกทักษะการคิดขั้นพื้นฐานก่อน และเพิ่มความซับซ้อนให้มากขึ้น แนวทางที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือการทำให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมจากประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากของจริง หรือประกอบการใช้สื่อที่เป็นรูปธรรม จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้สมองในการคิด (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551) อาศัยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล ในการสร้างความคิดรวบยอดอย่างมีเหตุผล เพื่อใช้ในการตัดสินใจเชื่อหรือเลือกปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยอาศัยการประมวลความรู้ ความเข้าใจ และ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สั่งสมมา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสำคัญกับผู้เรียนในทุกระดับ ถือเป็นกรอบการคิดที่สำคัญและยอมรับกันอย่างกว้างขวางในการที่จะช่วยให้เราปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อน ซึ่งถือว่าการคิดเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาที่แท้จริง (บรรจง อมรชีวิน, 2556) โดยในแผนการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579) ฉบับที่ 12 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs 8Cs) ประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะดังต่อไปนี้ 3Rs ได้แก่การอ่านออก การเขียนได้ และการ

คิดเลขเป็น 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ โดยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณนับเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งในยุคนี้

การสร้างให้บุคคลเป็นผู้มีความคิดวิจารณ์ญาณ ต้องเริ่มสร้างตั้งแต่เด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สมองมีการพัฒนาอย่างเต็มที่ ปัจจุบันนักวิชาการได้ให้ความสำคัญกับการทำงานของสมอง และได้ศึกษาวิจัยจนพบว่าคุณลักษณะของผู้ที่จะประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นั้น ต้องอาศัยทักษะความสามารถที่เกิดจากการทำงานของสมองระดับสูง เรียกว่า ทักษะสมอง EF สมองส่วนนี้อยู่บริเวณสมองส่วนหน้า ซึ่งมีบทบาทเหมือนศูนย์บัญชาการสมอง ควบคุมการทำงานของสมองหลายส่วนให้ทำงานเชื่อมประสานกัน ทำให้ประสบการณ์ที่คนเราได้รับผ่านทางประสาทสัมผัสต่าง ๆ เข้าสู่สมองเกิดการนำไปวิเคราะห์ แปลความหมาย และสรุป เพื่อให้เกิดการตัดสินใจ การตอบรับกับสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งการคิดวิจารณ์ญาณดังกล่าวเป็นการคิดที่สำคัญและควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย แยกแยะ การจัดลำดับข้อมูล รวบรวม และประมวลผล สภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ให้เกิดความชัดเจน ถูกต้อง สมเหตุสมผล ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การคิดอย่างมีวิจารณญาณยังสามารถส่งเสริมการอ่าน เขียน พูด ฟัง ที่ดี รวมไปถึงการวางแผนล่วงหน้าและทำงานอย่างเป็นระบบ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น มีองค์ประกอบ ซึ่งบ่งบอกถึงลำดับการคิดอย่างชัดเจน (สุภาวดี หาญเมธี และ คณะ, 2561)

การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพจำเป็นต้องมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัย สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นวิชาที่มีเนื้อหากว้างครอบคลุมถึงสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ศาสนา ศิลธรรม สิ่งแวดล้อม หน้าที่พลเมือง เป็นการบูรณาการรวมหลายวิชาเข้าด้วยกันจึงถือเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนและนำไปสู่การพัฒนาประเทศ เพราะสาระ การเรียนรู้เหล่านี้เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตการแก้ปัญหา และการปฏิบัติตนในสังคม เพื่อให้ทุกคนมีความเข้าใจในการสร้างเสริมชีวิตให้ดีขึ้น ดังนั้นผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจำเป็นต้องมุ่งสร้างความเป็น พลเมืองดี ความมีคุณภาพชีวิตที่ดี พัฒนาตนเองและสังคมได้ โดยการปลูกฝัง ค่านิยมและทัศนคติที่ดี เพื่อให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมของผู้เรียน ตลอดจนสามารถคิดแก้ปัญหาปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างราบรื่น ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและสามารถปรับตัวเพื่อเป็นพลโลกได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) แม้ว่าหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ไม่ได้ระบุชัดเจนเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แต่อย่างไรก็ตามหลักสูตรดังกล่าวเป็นหลักสูตรบูรณาการที่มีการให้เด็กเรียนรู้ในด้านสาระที่ควรรู้เกี่ยวกับตัวเด็กบุคคลและสถานที่รอบตัว ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ตลอดจนประสบการณ์สำคัญ และมาตรฐานการเรียนรู้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

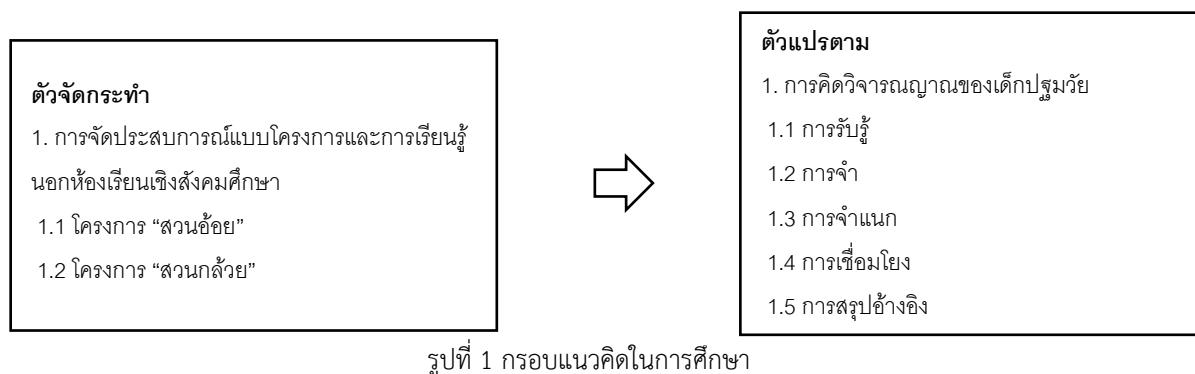
เด็กปฐมวัยเป็นวัยเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้ประสบการณ์ของเด็กที่เกิดจากการเรียนรู้จึงควรเป็นประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยทั้ง 5 ประการ คือมีความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพราะเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เป็นการเปลี่ยนแปลงสถานที่เรียนรู้เพื่อเปิดโลกทัศน์ กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ทำให้เด็กเกิดความสนใจใคร่รู้ เกิดความสุข

ความสนุกสนาน ความกระตือรือร้น และตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างแท้จริงดังที่ อรุณข ลิมตศิริ (2560) กล่าวว่า การศึกษานอกห้องเรียนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดประสบการณ์ที่ขยายขอบข่ายความรู้ ความคิด เพิ่มพูนทักษะและปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การศึกษานอกห้องเรียนจึงมีคุณค่าและความสำคัญเพราะนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกกำหนดให้เป็นแนวคิดที่สำคัญหนึ่งในศตวรรษที่ 21 แล้วยังช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยผ่านประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากการสังเกต ตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบด้วยตนเองจนเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ภัสราไพ จ้อยเจริญ (2556) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนที่ดีและตอบสนองความต้องการของเด็กทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย การเรียนรู้นอกห้องเรียนควรให้โอกาสเด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการสืบสอบนำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่โดยเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เด็กมีผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการปรับตัวทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสัมพันธ์กับการเรียนรู้ด้านสังคมศึกษา เพราะสังคมศึกษา เป็นการศึกษาที่ได้บูรณาการของสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เพื่อส่งเสริมสมรรถภาพความเป็นพลเมืองภายในสถานศึกษาอันประกอบไปด้วยสาขาวิชา มานุษยวิทยา โบราณคดี เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ กฎหมาย ปรัชญา รัฐศาสตร์ จิตวิทยา ศาสนา และสังคมวิทยา โดยมีการจัดให้เหมาะสมกับสาระเนื้อหาวิชาจากมนุษยศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ทั้งนี้ในรายวิชาสังคมศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ให้ผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาสาระ คิรยบยอด หลักการสำคัญของวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศึกษาตามขอบเขต ที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น ในลักษณะบูรณาการ ด้านทักษะ และกระบวนการ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะและกระบวนการต่าง ๆ ทั้งทักษะวิชาการและทักษะทางสังคม ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม และทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน รวมถึงให้ผู้เรียนได้พัฒนาเจตคติและค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ (วิภาพรรณ พินลา, 2561)

สำหรับแนวทางในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณ์อนั้นทำได้หลายวิธีแนวทางหนึ่งที่เหมาะสมกับการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ได้แก่การจัดประสบการณ์แบบโครงการ (วรนาท รักสกุลไทย, 2555) ได้อธิบายว่าการสอนแบบโครงการเป็นการสอนรูปแบบหนึ่งที่ทำให้โอกาสเด็กเรียนรู้ โดยการสืบค้นหาข้อมูลเชิงลึกในหัวข้อที่เด็กสนใจ ควรค่าแก่การเรียนรู้ โดยปกติการสืบค้นจะทำโดยเด็กกลุ่มเล็ก ๆ ที่อยู่ชั้นเรียนหรือเด็ก ๆ ทั้งชั้นทำร่วมกันหรือบางโอกาส อาจเป็นเพียงเด็กคนใดคนหนึ่งเท่านั้น หัวเรื่องที่ถูเลือก ควรมีความหมายต่อชีวิต ต่อตัวเด็กและครูสามารถบูรณาการเนื้อหาได้เพิ่มเติมทักษะทางคณิตศาสตร์ ภาษา วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ดังที่ สอดคล้องกับ Katz and Helm (2001 อ้างถึงใน พัชร ฝโยธิน, 2544) ที่กล่าวว่า ลักษณะเด่นของโครงการคือการค้นหาคำตอบจากคำถามที่เกี่ยวกับหัวเรื่องที่เด็กสนใจ คำถามนั้นอาจมาจากเด็กหรือครูกับเด็กร่วมกัน เด็กมีโอกาที่จะวางแผนสืบค้นด้วยตนเอง โดยมีครูช่วยเหลือ การทำโครงการของเด็กจะร่วมกันวางแผนทัศนศึกษาสถานที่ต่าง ๆ หรือสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่รู้และเข้าใจในหัวเรื่องที่เด็กสนใจ และให้โอกาสเด็กแก้ปัญหาแลกเปลี่ยนสิ่งที่เด็กเรียนรู้กับผู้อื่น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาการจัดประสบการณ์แบบโครงการนอกรู้จักเรื่องเชิงสังคมศึกษา ที่น่าสนใจศึกษาว่าเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณ์ของเด็กรู้จักวัยได้แนวทางหนึ่ง ซึ่งยังไม่ได้มีการจัดในลักษณะการสอนแบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา ที่พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณ์อนในเด็กรู้จักวัย ทั้งนี้ผลจากการศึกษาที่ได้ดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบจะเป็นแนวทางให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย นำไปเป็นแนวทางปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกรู้จักเรื่องเชิงสังคมศึกษา ให้เกิดความเหมาะสมกับเด็กรู้จักวัยต่อไป

กรอบแนวคิดในการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อเปรียบเทียบความคิดวิจารณ์ของเด็ปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการ
เรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดนิยามศัพท์ ดังนี้

การจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่
หลากหลายในสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนโดยเน้นการเรียนรู้ ผ่านประสบการณ์ตรง ในสาระที่ควรรู้
เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก โดยเด็กได้มีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา
ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กเกี่ยวข้องจากการไปเรียนรู้จากแหล่งชุมชน รอบบริเวณโรงเรียน ผ่านรูปแบบโครงการ ผู้
ศึกษาพาเด็กไปเรียนรู้ ที่สวนกล้วย และ สวนอ้อย ซึ่งเป็นอาชีพของเกษตรกรชุมชนใกล้เคียงโรงเรียน ผ่านวิชาสังคมศึกษา
เกี่ยวกับเรื่อง ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีขั้นตอน ในการจัดประสบการณ์ 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ระยะเริ่มต้นโครงการ เป็นระยะที่สร้างบรรยากาศ การเตรียมความพร้อมค้นหาในเรื่องที่เด็กสนใจ
ร่วมกันวางแผนการทำโครงการและนำเสนอความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับ สวนกล้วย และสวนอ้อย เด็ก
ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน โดยครูมีบทบาทกระตุ้นให้เด็กคิดหาคำตอบ

ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาโครงการ เป็นการให้โอกาสเด็กค้นคว้า และหาประสบการณ์ใหม่ เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง
ตั้งสมมติฐาน ทดลองโดยใช้กระบวนการทางสังคมศึกษา มีการสืบค้นข้อมูลโดยการสำรวจ สัมภาษณ์ผู้ปกครองและผู้รู้
สืบค้นจากอินเทอร์เน็ต หนังสือต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่อง ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของการทำสวนอ้อย สวนกล้วย
ภูมิศาสตร์ เข้าใจลักษณะภูมิอากาศของสวนกล้วย สวนอ้อย เศรษฐศาสตร์ เข้าใจการผลิตและการบริโภคทรัพยากร การ
นำส่วนประกอบของต้นกล้วย และส่วนประกอบของต้นอ้อย มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ โดยครูและเด็กออกไปเรียนรู้นอก
ห้องเรียน

ระยะที่ 3 ระยะสรุปโครงการ เป็นการสรุปเหตุการณ์และสิ่งที่ได้เรียนรู้และมีการนำเสนอผลงานที่ทำใน
โครงการ รวบรวมข้อมูลมาจัดนิทรรศการแสดงผลงานการเรียนรู้ในโครงการโดยแบ่งหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูล และเชิญ
ผู้ปกครองมาร่วมชมนิทรรศการ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การเลือกตัดสินใจเชื่อ โดยมีเหตุผลประกอบ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นได้ โดยอาศัยทักษะย่อยต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจได้ถูกต้อง จำแนกออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1.การรับรู้ หมายถึง ความสามารถในการตีความ ต่สิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส ได้กลิ่นได้รู้รส โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ในการบอกรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ที่รับรู้

2.การจำ หมายถึง ความสามารถในการสะสมประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้จากสิ่งที่เคยเห็นสามารถระลึกได้และนำมาใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

3.การจำแนก หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ สังเกตความเหมือนความแตกต่าง จำแนกแยกแยะ และจัดหมวดหมู่ข้อมูลได้อย่างถูกต้องชัดเจน

4.การเชื่อมโยง หมายถึง ความสามารถในการหาความสัมพันธ์ข้อมูลที่น่าเชื่อถือโดยมีเกณฑ์ที่เหมาะสม

5.การสรุปอ้างอิง หมายถึง ความสามารถในการสรุปข้อมูลด้วยเหตุผล โดยมีหลักฐานข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ

สังคมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง สารวิชาที่เน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้เรื่องใกล้ตัว ที่สัมพันธ์กับคน และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่อยู่รอบตัว ประกอบด้วย สารที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สารที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สารที่ 4 ประวัติศาสตร์และสารที่ 5 ภูมิศาสตร์ ให้เด็กได้เรียนรู้ ซึ่งเชื่อมโยงกับหลักสูตรปฐมวัย 2560 เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ในสาระที่ควรรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรได้มีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กเกี่ยวข้อง จากการไปเรียนรู้จากแหล่งชุมชน รอบบริเวณโรงเรียน

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกสาระการเรียนรู้ 3 สาระ ตามความเหมาะสมกับรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียน คือ

ประวัติศาสตร์ หมายถึง สาระการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงประวัติความเป็นมาของอาชีพคนในชุมชนหลัก หก ประวัติความเป็นมาของการทำสวนกล้วย สวนอ้อย

ภูมิศาสตร์ หมายถึง สาระการเรียนรู้ ที่ศึกษาเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อม สภาพอากาศ ลักษณะดินที่เหมาะสมกับการทำสวนกล้วย สวนอ้อย

เศรษฐศาสตร์ หมายถึง สาระการเรียนรู้ที่ศึกษาถึง วิธีการนำส่วนประกอบของต้นอ้อย กับส่วนประกอบของต้นกล้วย มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 3-4 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหลักหก (ศูนย์โรงเรียนวัดนางว) สังกัดกรมการปกครอง ส่วนท้องถิ่น จำนวน 21 คน

วิธีดำเนินการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 3-4 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 1 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยต้องอาศัยความคุ้นเคย และความไว้วางใจจากเด็ก และทำให้เก็บข้อมูลจากเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถ

ตอบโจทย์ปัญหาทางการศึกษาค้นคว้าอิสระได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาจึงเลือกทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ กับกลุ่ม
เด็กที่ผู้ศึกษาเป็นครูประจำชั้นและคุ้นเคยกับเด็กทั้งชั้นเรียนเป็นอย่างดี

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวจัดกระทำ คือ การจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา

ตัวแปรตาม คือ การคิดวิจารณ์ของเด็กรุ่นวัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือจากภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อขออนุญาตจาก
ผู้อำนวยการกองการศึกษา ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหลักหก (ศูนย์โรงเรียนวัดนาวง) เพื่อขอความ
อนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์

3. ระยะก่อนการทดลอง ผู้ศึกษาดำเนินการประเมินก่อนการทดลอง โดยนำแบบประเมินความสามารถด้าน
การคิดวิจารณ์สำหรับเด็กปฐมวัย และแบบบันทึกการประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์สำหรับเด็ก
ปฐมวัย ไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล จำนวน 21 คน ใช้เวลาทดสอบคนละ 3-5 นาที วันละ 7 คน เป็นเวลา
3 วัน ในช่วงเวลา 9.00 -09.50 น. นำผลการทดสอบที่ได้ไปตรวจให้คะแนน

4. ระยะเวลาดำเนินการทดลอง ผู้ศึกษาดำเนินการตามแผนการจัดประสบการณ์การแบบโครงการและการเรียนรู้
นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา เพื่อพัฒนาการคิดวิจารณ์ของเด็กรุ่นวัย ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา
2561 ตั้งแต่วันที่ 7 มกราคม 2562 ถึงวันที่ 1 มีนาคม 2562 ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ ซึ่งจะทำการสอน 2
โครงการ โครงการละ 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาที เวลา 9.00 -09.50 น. โดยกลุ่มเป้าหมายจำนวน 21
คน ได้รับการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม และสังเกตความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ ในทุกระยะ จำนวน 8 สัปดาห์

5. ระยะหลังการทดลอง หลังจากกลุ่มเป้าหมายได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ครบกำหนดแล้ว ผู้ศึกษา
ทำการทดสอบหลังการทดลอง โดยใช้กลุ่มเป้าหมายทำการทดสอบ โดยใช้แบบประเมินความสามารถด้านการคิด
วิจารณ์สำหรับเด็กปฐมวัยและแบบบันทึกการประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ชุด
เดิมเป็นรายบุคคล ใช้เวลาทดสอบคนละ 3-5 นาที วันละ 7 คน เป็นเวลา 3 วัน

6. นำแบบประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ที่ได้ไปตรวจให้คะแนน

7. นำคะแนนที่ได้จากแบบบันทึกการประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ก่อน
และหลังการทดลอง รวมทั้งแบบประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มาวิเคราะห์ด้วย
วิธีการทางสถิติ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา
2. แบบประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

แผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา

1. ศึกษา เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ
2. ศึกษา คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ของ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมและประสบการณ์ที่สอดคล้องกับหลักสูตร
3. ศึกษากรอบมาตรฐานและคู่มือหลักสูตรการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551
4. เขียนแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา 2 โครงการ แต่ละโครงการใช้ระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ใช้แผนการจัดประสบการณ์รายสัปดาห์ทั้งหมด 8 แผน
โครงการที่ 1 โครงการสวนอ้อย
โครงการที่ 2 โครงการสวนกล้วย
5. นำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษาที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสม จำนวน 3 ท่าน
6. ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา ให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจากการประเมินระดับคุณภาพ 5 ระดับ ได้คะแนนเฉลี่ย 4.77 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมสามารถนำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา ไปทดลองใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ โดยปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีข้อเสนอแนะว่าในแผนการจัดประสบการณ์ควรเพิ่มเติมส่วนของวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมและการประเมิน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าคุณภาพ
7. นำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา 1 แผน ไปทดลองใช้ (Try Out) กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุ 3-4 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 18 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของกิจกรรม เนื้อหาและสื่อที่ใช้ และนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป
8. นำแผนการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษาฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 3-4 ปี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหลักหก (ศูนย์ 3 โรงเรียนวัดนางว) จำนวน 21 คน

แบบประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กปฐมวัย

1. ศึกษา เอกสาร ตำรา และงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กปฐมวัย
2. สร้างแบบประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ญาณ โดยการสร้างสถานการณ์ 2 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์ประกอบด้วยคำถามที่ใช้วัดความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ญาณ จำแนกเป็น 5 องค์ประกอบ รวมทั้งหมดจำนวน 10 ข้อ
3. นำแบบประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ญาณสำหรับเด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสม จำนวน 3 ท่าน

4. ผู้เชี่ยวชาญประเมินประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 -1.00 โดยปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ ปรับในส่วนเนื้อเรื่องให้มีความกระชับ เปลี่ยนลักษณะคำถาม ให้เข้าใจง่ายเหมาะสมกับเด็ก ปรับรูปภาพให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์

5. นำแบบประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ไปทดลองใช้ (Try Out) กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อพิจารณาความเหมาะสมและหาข้อบกพร่องและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

6. นำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 3-4 ปี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลหลักหก (ศูนย์ 3 โรงเรียนวัดนาวง) จำนวน 21 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์สำหรับเด็กปฐมวัยก่อนการทดลองและหลังการทดลอง มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ด้านการรับรู้ ด้านการจำ ด้านการจำแนก ด้านการเชื่อมโยง และด้านการสรุปอ้างอิง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

สรุปผลการศึกษา

ผู้ศึกษาได้นำคะแนนของแบบประเมินความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ของเด็กปฐมวัยในแต่ละด้าน ทั้งก่อนและหลังการจัดประสบการณ์มาหาค่าเฉลี่ย โดยรวมและแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ ด้านการจำ ด้านการจำแนก ด้านการเชื่อมโยง และด้านการสรุปอ้างอิง ค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ จะใช้เป็นค่าบ่งชี้ระดับความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ ปรากฏผลการวิเคราะห์แสดงได้ดังในตารางที่ 1 และ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ของเด็กปฐมวัยโดยรวมก่อนและหลังจัดประสบการณ์

กลุ่มเป้าหมาย	μ	σ	ระดับความสามารถ
ก่อนจัดประสบการณ์	6.95	2.64	ปานกลาง
หลังจัดประสบการณ์	17.14	2.55	สูง

(N= 21)

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ในภาพรวมของเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.95 และคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ในภาพรวมของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.14 โดยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ของเด็ปฐมวัยโดยรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา

ความสามารถด้านการคิดวิจารณ์		μ	σ	ระดับความสามารถ
ด้านการรับรู้	ก่อนจัดประสบการณ์	1.33	0.91	ต่ำ
	หลังจัดประสบการณ์	3.33	0.86	สูง
ด้านการจำ	ก่อนจัดประสบการณ์	1.43	0.93	ปานกลาง
	หลังจัดประสบการณ์	3.38	0.80	สูง
ด้านการจำแนก	ก่อนจัดประสบการณ์	1.62	0.59	ปานกลาง
	หลังจัดประสบการณ์	3.62	0.59	สูง
ด้านการเชื่อมโยง	ก่อนจัดประสบการณ์	1.52	0.68	ปานกลาง
	หลังจัดประสบการณ์	3.67	0.58	สูง
ด้านการสรุปอ้างอิง	ก่อนจัดประสบการณ์	1.05	0.92	ต่ำ
	หลังจัดประสบการณ์	3.14	0.85	สูง

(N=21)

จากตารางที่ 2 พบว่า เด็ปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษาโดยรวมและรายด้าน ความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ของเด็ปฐมวัยในแต่ละด้านดังนี้

ความสามารถด้านการรับรู้ของเด็ปฐมวัย ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.33 อยู่ในระดับ ต่ำ และความสามารถด้านการรับรู้ของเด็ปฐมวัย หลังได้รับการจัดประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 อยู่ในระดับ สูง

ความสามารถด้านการจำของเด็ปฐมวัย ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.43 อยู่ในระดับ ปานกลาง และความสามารถด้านการจำของเด็ปฐมวัย หลังได้รับการจัดประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 อยู่ในระดับ สูง

ความสามารถด้านการจำแนกของเด็ปฐมวัย ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.62 อยู่ในระดับ ปานกลาง และความสามารถด้านการจำแนกของเด็ปฐมวัย หลังได้รับการจัดประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 อยู่ในระดับ สูง

ความสามารถด้านการเชื่อมโยงของเด็ปฐมวัย ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.52 อยู่ในระดับ ปานกลาง และความสามารถด้านการเชื่อมโยงของเด็ปฐมวัย หลังได้รับการจัดประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 อยู่ในระดับ สูง

ความสามารถด้านการสรุปอ้างอิงของเด็ปฐมวัย ก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.05 อยู่ในระดับ ต่ำ และความสามารถด้านการสรุปอ้างอิงของเด็ปฐมวัย หลังได้รับการจัดประสบการณ์ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.14 อยู่ในระดับ สูง

เด็ปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา มีคะแนนความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ในภาพรวมและในองค์ประกอบย่อย คือ ความสามารถด้านการรับรู้ ความสามารถ

ด้านการจำ ความสามารถในการจำแนก ความสามารถในการเชื่อมโยง และความสามารถด้านการสรุปอ้างอิง สูงขึ้น
ก่อนการจัดประสบการณ์ โดยการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษาทำให้
ความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ของเด็กรุ่นวัยพัฒนาขึ้นได้

อภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียน
เชิงสังคมศึกษาที่มีต่อการคิดวิจารณ์ของเด็กรุ่นวัย ผู้ศึกษามีข้อวิจารณ์ดังนี้

1. จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้การจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคม
ศึกษากับเด็ก การลงมือปฏิบัติกิจกรรมของเด็กเพื่อส่งเสริมการคิดวิจารณ์ประกอบด้วยการรับรู้ การจำ การจำแนก
การเชื่อมโยง และการสรุปอ้างอิง ผลจากการศึกษา พบว่า หลังการจัดประสบการณ์ เด็กมีความสามารถในการคิด
วิจารณ์โดยรวมและรายด้านสูงขึ้น โดยเด็กแสดงออก เช่น ในด้านการรับรู้ ครูใช้คำถามที่ว่า ต้นอ้อย ต้นกล้วยจะ
เจริญเติบโตได้ดีในสภาพอากาศและลักษณะดินที่แบบใด เด็กได้ไปเห็นสวนอ้อย สวนกล้วยจริง เด็กจึงสามารถตอบได้ถูก
ในด้านการจำ ครูใช้คำถามว่า ทำไมคนตำบลหลักหมึงปลูกต้นอ้อยต้นกล้วยเป็นจำนวนมาก เด็กได้ออกไปเรียนรู้นอก
ห้องเรียนสวนอ้อย สวนกล้วย โดยได้เป็นคนสัมภาษณ์พูดคุยกับเจ้าของสวน และได้คำตอบในสิ่งที่ตนเองและเพื่อนในห้อง
สงสัย ในด้านการจำแนก ครูใช้คำถาม ต้นอ้อย ต้นกล้วย มีส่วนประกอบอะไรบ้าง ให้เด็ก ๆ ชี้ภาพส่วนประกอบของต้น
อ้อย ต้นกล้วยพร้อมพูดชื่อส่วนประกอบ ของต้นอ้อย ต้นกล้วย พอเด็กได้ไปเห็นต้นอ้อย ต้นกล้วยของจริง ได้ฟังเจ้าของ
สวนอธิบายถึงส่วนประกอบของต้นกล้วย ต้นอ้อย เด็กบอกส่วนประกอบของต้นอ้อย ต้นกล้วยได้ ในด้านการเชื่อมโยง ครู
ใช้คำถามว่า เด็ก ๆ คิดว่า ต้นอ้อย ต้นกล้วย สามารถนำไปแปรรูปเป็นอะไรได้บ้าง เด็กได้ไปสืบค้นหาข้อมูลร่วมกับพ่อแม่
และได้ลงมือปฏิบัติโดยได้ทำน้ำอ้อย และกล้วยบดทอด และในด้านการสรุปอ้างอิง ครูใช้คำถามว่า เด็ก ๆ จะนำ
ส่วนประกอบใดของต้นอ้อย ต้นกล้วย มาทำผลงานศิลปะ และนำส่วนประกอบของต้นอ้อย ต้นกล้วยมาทำอะไร ในด้านนี้
เด็กบอกได้ถึงการทำส่วนประกอบมาพิมพ์ภาพ ปะติด และนำผลงานแสดงผ่านนิทรรศการ ซึ่งสอดคล้องกับ Dewey
(1976 อ้างถึงใน ทิศนา ขมณี, 2553) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงจากการเผชิญสถานการณ์จริง
เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการกระทำ เด็กได้ ปฏิบัติจริง ฝึกคิด ฝึกลงมือกระทำ ฝึกทักษะ กระบวนการต่าง ๆ ฝึกการคิด
อย่างมีเหตุผล ซึ่งส่งผลให้เด็กได้การคิดวิจารณ์ที่ดี เช่น การรับรู้ การจำ การจำแนก การเชื่อมโยง และการสรุป
อ้างอิง เด็กได้รับการจัดประสบการณ์โครงการสวนอ้อย โครงการสวนกล้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ แนวคิดของ
Bruner (1966 อ้างถึงใน พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2553) ที่กล่าวว่า เด็กจะเกิดความคิดได้ต้องเริ่มจากการได้ลงมือทำ
เสียก่อน การจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ที่หลากหลายอย่างเหมาะสม ตลอดจนเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและลงมือ
กระทำด้วยตนเองแล้วเด็กรุ่นวัยสามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณ์ได้เช่นกัน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ เทิน
สินวน (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ของเด็กรุ่นวัย กล่าวว่าสามารถจัด
กิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ด้วยการลงมือปฏิบัติ ลงมือกระทำด้วยตนเอง จากกิจกรรมที่
หลากหลาย เช่น กิจกรรมเกมการศึกษา กิจกรรมการเล่นน้ำ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และศิลปะประดิษฐ์

2. จากแนวทางการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษาต้องเน้นการมี
ส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ ครู เพื่อน วิทยากรท้องถิ่น ทำให้เด็กได้เรียนรู้เกิดความรู้ใหม่
สอดคล้องกับ Vygotsky (1978) ที่กล่าวว่า เด็กเรียนรู้ทักษะใหม่ความรู้ใหม่และแก้ปัญหาได้จากการสนับสนุนของผู้ใหญ่
หรือผู้ที่มีทักษะสูงกว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา ครอบคลุมสาระ

การเรียนรู้สังคมศึกษา ด้าน เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ เด็กสามารถถ่ายทอดผลงาน ผ่านการวาดภาพ การปั้นดินน้ำมัน ซึ่งสอดคล้องกับ Bassham, Irwin, Nardone, and Wallace (2008) กล่าวว่า การคิดอย่างมี วิจารณ์หมายความว่า การคิดอย่างชัดเจน และหลักแหลม สามารถระบุข้อโต้แย้ง วิเคราะห์ ประเมินข้อโต้แย้งและ คำกล่าวอ้าง เพื่อที่จะได้คำตอบ หรือสร้างข้อสรุปที่น่าเชื่อถือมีเหตุผล และตัดสินใจอย่างถูกต้อง โดยไม่ใช้ความคิดเห็น ส่วนตัวหรืออคติ

3. การจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา เด็กสามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ จากการไปเรียนรู้นอกห้องเรียนที่สวนอ้อย และ สวนกล้วย โดยเด็กได้นำส่วนประกอบของต้น อ้อยและต้นกล้วย มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สร้างรายได้ โดยนำต้นอ้อยมาแปรรูปเป็นน้ำอ้อย และนำผลกล้วยมาประกอบ อาหาร ทำกล้วยบดทอด หัวปลีทอด โดยครูเป็นผู้คอยตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจ สงสัย เด็กสามารถลง มือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการทำงานร่วมกัน มีการวางแผน ออกแบบ และมีความรู้ความ เข้าใจมากขึ้น นำไปสู่การคิดวิจารณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ สุประดิษฐ์ ทรัพย์พลับ (2553) กล่าวว่า การเรียนรู้นอก ห้องเรียน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรงจากสภาพการณ์จริง นอกจากนี้ยัง เป็นการขยายขอบเขตความรู้ให้แก่ผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะที่สำคัญต่อการเรียนรู้ เช่น การสังเกต การสำรวจ การวางแผน การเก็บรวบรวมความรู้ รวมทั้งเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง สร้างความใกล้ชิดระหว่างโรงเรียน ผู้เรียน และชุมชนท้องถิ่นด้วย

4. ลักษณะของการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา มุ่งส่งเสริมให้ เด็กได้เรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้าอย่างลุ่มลึกมีการบูรณาการ สังคมศึกษา ในสาระ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เข้าด้วยกันและเป็นเรื่องที่ตนเองสนใจอยากรู้ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง มี การลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองค้นพบข้อเท็จจริง สอดคล้องกับ Katz and Helm (2001 อ้างใน พัทธี ผลโยธิน, 2544) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการ คือ วิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่ให้โอกาสเด็กเรียนรู้โดยการสืบค้นหาข้อมูล อย่างลุ่มลึก ในหัวเรื่องเฉพาะที่เด็กสนใจควรค่าแก่การเรียนรู้ โดยปกติการสืบค้นจะทำได้โดยเด็กกลุ่มเล็ก ๆ ที่อยู่ในชั้น เรียน หรือเด็กทั้งชั้นร่วมกันหรือบางโอกาสอาจเป็นเพียงเด็กคนเดียวคนหนึ่งเท่านั้น หัวเรื่องที่ถูกละเลือกควรมีความหมาย ต่อ ตัวเด็ก และครูสามารถบูรณาการเนื้อหาสาระ เช่น คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ ในการทำโครงการของเด็กได้ ด้วย ทั้งนี้ลักษณะเด่น ของโครงการคือการค้นหาคำตอบจากคำถามที่เกี่ยวกับหัวเรื่อง คำถามนั้นอาจมาจากเด็กหรือครู กับเด็กร่วมกันเด็กมีโอกาสที่จะวางแผนสืบค้นด้วยตนเอง โดยมีครูช่วยเหลือการทำโครงการของ เด็กจะร่วมกันวางแผน ทักษะศึกษาสถานที่ต่าง ๆ หรือสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นบุคคลใดบุคคล หนึ่งที่รู้และเข้าใจในหัวเรื่องที่เด็กสนใจ และ ให้โอกาสเด็กแก้ปัญหาแลกเปลี่ยนสิ่งที่เด็กเรียนรู้กับผู้อื่น ซึ่งส่งผลให้เด็กเกิดการคิดวิจารณ์ที่ดี

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคม ศึกษา เป็นการจัดประสบการณ์ที่เน้นให้เด็กลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ทำให้เกิด การคิดวิจารณ์จากการที่เด็กได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง ซึ่งเป็นความรู้ที่ ยั่งยืนอยู่กับเด็กตลอดไป ดังนั้น เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิง สังคมศึกษา จึงมีการคิดวิจารณ์ในระดับที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาพบว่า คณะแนวความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ของเด็กรุ่นวัย หลังได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้าน ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา ดังนี้

1. การจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา เป็นกิจกรรมที่เด็กได้วางแผนลงมือทำ และนำเสนอผลงานด้วยตนเอง ในหนึ่งกิจกรรมมีหลายลำดับขั้นตอน ระยะเวลาในการทำกิจกรรมค่อนข้างนาน ดังนั้น การกำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ควรมีความยืดหยุ่นได้ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะกิจกรรมที่จัด ยิ่งเฉพาะช่วงแรกของการทำกิจกรรม เด็กต้องปรับตัวกับรูปแบบการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่กระตุ้นให้เด็กลงมือทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เด็กสามารถถ่ายทอดประสบการณ์เดิมผ่านการวาด การปั้นดินน้ำมัน ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นประสบการณ์ใหม่ที่เด็กยังไม่เคยปฏิบัติมาก่อนและด้วยประสบการณ์เดิมที่มีน้อย
2. การจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา เด็กและครูออกไปเรียนรู้ในห้องเรียน จึงควรมีครูหรือผู้ดูแลเด็ก ผู้ปกครอง ดูแลความปลอดภัย จำนวนครู 1 คนต่อ เด็กจำนวนเด็ก 10 คน เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปได้ด้วยดี ตามแผนที่วางไว้
3. การจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา เด็กต้องได้ลงมือประดิษฐ์ วางแผนการทำงาน ออกแบบวิธีการและสร้างชิ้นงาน ซึ่งเด็กจะมีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของตนเอง ครูต้องใช้คำสั่งที่ชัดเจนให้เด็กสร้างชิ้นงานตามที่กำหนด
4. ในการออกไปเรียนรู้ที่สวนอ้อย สวนกล้วย ครูต้องมีการเตรียมหาข้อมูลเกี่ยวกับต้นกล้วย ต้นอ้อย ก่อนจะพาเด็กไปเรียนรู้จากเจ้าของสวน และแนะนำเด็กถึงการป้องกันตนเองจากอันตรายของใบอ้อย ยางต้นกล้วย และการดูแลความปลอดภัยของตนเองขณะออกไปเรียนรู้ที่สวนอ้อย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลของการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษาที่มีต่อความสามารถทางความคิดในด้านอื่น ๆ ของเด็กรุ่นวัย เช่น การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา
2. ควรศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย ที่มีผลต่อความสามารถด้านการคิดวิจารณ์ของเด็กรุ่นวัย
3. ควรศึกษาผลของการจัดประสบการณ์แบบโครงการและการเรียนรู้นอกห้องเรียนเชิงสังคมศึกษา ในสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา สาระอื่น เช่น สาระ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม สาระที่ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ทีศนา แคมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 12).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทิน สีนวน (2559) *การพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเด็กปฐมวัย โดยใช้การไตร่ตรอง
การสอนและสารนิทัศน์* (ปริญญาณิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บรรจง อมรชีวิน. (2556). *Critical Thinking การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลักการพัฒนาการคิดอย่างมีตรรกะ เหตุผล
และดุลยพินิจ*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์. (2553). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรี ผลโยธิน. (2544). *เด็กปฐมวัยกับการเรียนรู้แบบ โครงการ*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ภัสราไพ จ้อยเจริญ. (2556). *ผลของการจัดประสบการณ์โดยบูรณาการวัฏจักรการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์นอกห้องเรียนที่มี
ผลต่อความสนใจใฝ่รู้ของเด็กอนุบาล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต) กรุงเทพมหานคร: คณะครุ
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วนาถ รักสกุลไทย. (2555). *สุดยอดเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบครีเอทีฟ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แสบปี เลิร์น
นิ่ง.
- วิภาพรรณ พินลา. (2561). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุประดิษฐ์ ทรัพย์พลับ. (2553). *การศึกษาผลการเรียนรู้เรื่องอาณาจักรทวารวดี และความสามารถในการคิดวิเคราะห์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมศึกษานอกห้องเรียน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต).
นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภาวดี หาญเมธี, และคณะ. (2561). *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย*. กรุงเทพฯ:
มติชน.
- อรนุช ลิ้มตศิริ. (2560). *การศึกษานอกห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. *Veridian E-Journal
Silapakorn University*, 10 (3), 1643-1658.
- Bassham, G., Irwin, W., Nardone, H., & Wallace, J.M. (2008). *Critical thinking: a student's introduction*.
New York: McGraw-Hill.
- Boe, M. & Hognestad, K. (2010). Critical thinking in kindergarten. *Childhood & Philosophy*, 6(11), 151-
165.
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher psychological Processes*.
Cambridge, MA: Harvard University Press.

Translated Thai References

- Amornchewin, B. (2013). *Critical Thinking*. Bangkok: Parbpim. [in Thai]

- Choichareon, P. (2013). Effect of Organizing Experiences by Integrating the Learning Cycle with Learning Science outside Classroom on Enthusiasm of Kindergarteners (Master's thesis). Bangkok: Faculty of Education Chulalongkorn University. [in Thai]
- Hanmethee, S & et al. (2018). *The Guided of Development Executive Functions for Primary Teachers*. Bangkok: Matichon. [in Thai]
- Khammanee, T. (2010). *Principle Learning: The Knowledge to Organizing Effective Learning Processes* (12th ed). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]
- Limtasiri, O. (2017). Enhancing Learning Skills of Learners in 21st Century Through Outdoor Education. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10 (3), 1643-1658. [in Thai]
- Ministry of Education. (2010). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551* (2nd ed). Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand. [in Thai]
- Phinla, W. (2561). *Social Studies Learning Provision for 21st Century*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]
- Phonyotin, P. (2001). *The Learning of Project Approach for young children*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University. [in Thai]
- Raksakulthai, W. (2012). *The Top Technic to learning Provision of Professional Teachers* (3rd ed). Bangkok: Happy Learning. [in Thai]
- Seenuan, T. (2016). A Development of an Instructional Model to Develop Early Childhood Critical Thinking through Reflective Teaching and Documentation. *Journal of Education Naresuan University*, 20(1), 61-74. [in Thai]
- Sirivannabood, P. (2010). *The Development Psychology Theory*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. [in Thai]
- Supplab, S. (2010). *A Study of Learning Outcome on Dvaravati Kingdom and Analytical Thinking Ability of Matthayomsuksa 1 Students by Using Field trip activities* (Master's thesis). Nakhon Pathom: Education Department of Curriculum and Instruction Graduate School. Silpakorn University. [in Thai]
- Susaowrat, P. (2008). *Development Thinking*. Bangkok: 9119 Technic Printing. [in Thai]